

CRIZA INTERNAȚIONALĂ DIN IULIE 1914 ȘI MAREA BĂTĂLIE DIPLOMATICĂ PENTRU ROMÂNIA

PARTEA I

Nicu Pohoată*

nicu_pohoata@yahoo.com

Abstract: The international crisis of July 1914 and the great diplomatic battle for Romania.

The study used diplomatic documents as the base for a thorough analysis of the great confrontation that took place between the two military and political groups – the Central Power and the Entente, during the international crisis of July 1914. Their intentions were to attract Romania, according to their own interests, in the world war that was under way. Entente would prove to be the winner in this diplomatic battle, for whom Romania's decision to be neutral represented a success.

Due to space restrictions, this study is structured in two parts. Part I presents the aforementioned diplomatic events, starting with the crisis of July 1914 up until the outbreak of the war between the Serbia and the Austro-Hungarian Empire. Part II continues this presentation with an analysis of the facts and events that led to the decision adopted by the Romanian government, as the conflict was spreading and transforming into a world war.

The study highlights that, although Romania's diplomatic treaties with the Allied Powers influenced the decision adopted by the Romanian state to a certain extent, they did not play a leading role in it. The decision adopted by the Crown Council in Sinaia on August 3rd 1914 was based exclusively on an analysis of the opportunity to apply the treaty of alliance with the Austro-Hungarian Empire. It not take into account the possibility of a political affinity with the Entente, and to an even lesser extent that going to war on the same side.

Romania's relationship with the Entente had not been discussed given the circumstances in which the option of King Carol I was to enter war alongside the Central Powers. The solution of army standby, supported by prime-minister I. I. C Bratianu and adopted by the Romanian government, was a solution that reflected Romania's real interests. At the same time, it served as a premise for a policy which supported – even if only partially – the ideal of national unity. As a consequence, Romania's foreign policy, which had taken shape in the previous period, continued on a new basis, formed by the decision of leaving the alliance with the Central Powers.

Keywords: *diplomatic treaties, demand, offer, treaty of alliance, neutrality, armed standby, national interest, external political reorientation.*

---

* Lect. univ. dr. - Academia de Poliție „Alexandru Ioan Cuza”, Facultatea de Arhivistică, București.

După săvârșirea atentatului de la Sarajevo, diplomația austro-ungară, pregătind războiul împotriva Serbiei, fapt care făcea posibilă o ripostă din partea Rusiei, depunea eforturi susținute pentru menținerea alianței cu România. Totodată, în scopul izolării Serbiei, viza atragerea Bulgariei și reconcilierea acesteia cu Grecia, Turcia și România, în scopul constituirii unei noi alianțe balcanice, dar sub patronajul Triplei Alianțe. Serbia, în concepția diplomației de la Ballplatz, trebuia împiedicată să mai joace un rol politic în Balcani¹.

În vederea înlăturării obiectivelor sale, Austro-Ungaria a solicitat sprijinul Germaniei. În acest sens, împăratul Franz Iosef a trimis o scrisoare împăratului Wilhelm la II-lea, pe data de 5 iulie 1914, însoțită de un lung memoriu al guvernului austro-ungar. Ca urmare, diplomația germană, la cererea Vienei, a intervenit imediat la București, în vederea constrângerii guvernului român de a-și îndeplini obligațiile de aliat al Puterilor Centrale. În acest scop, Waldburg, însărcinatul cu afaceri al Germaniei la București, la cererea cancelarului german Th. von Bethmann-Hollweg, expunea regelui Carol I punctele de vedere ale guvernului austro-ungar și ale împăratului Franz Iosef. Printre altele, se cerea „*îndepărtarea*” României de Serbia, sprijinirea inițiativei Vienei de atragere a Bulgariei în Tripla Alianță și încetarea manifestațiilor antiaustro-ungare din țară². În răspunsul său, regele Carol I declara că nu vede posibilă o alianță între Bulgaria și România. În privința detașării de Serbia, suveranul român arăta că România nu are interese deosebite pentru a fi legată de aceasta, dar avertiza că, în cazul unui atac al Austro-Ungariei împotriva ei, „*România nu are niciun fel de obligație*” față de monarhia habsburgică. În ceea ce privește agitațiile ostile Austro-Ungariei, regele Carol I arăta că acestea ar putea să fie potolite, dar cu condiția ca guvernul maghiar să adopte o atitudine de înțelegere și bunăvoință față de românii din Transilvania³.

Așa cum s-a apreciat, poziția regelui Carol I față de criza diplomatică din iulie 1914 arată preocuparea acestuia pentru evitarea unui conflict armat între Austro-Ungaria și Serbia. În același sens acționa și prim-ministrul I.I.C. Brătianu. Diplomația românească a folosit toate posibilitățile pentru împiedicarea conflictului, oscilând între cele două extreme: intimidarea guvernului de la Viena prin menționarea certei intervenții a Rusiei, pe de o parte, și încercarea de influențare a guvernului din Belgrad, pentru a accepta ultimatumul austro-ungar, pe de alta. Între aceste două extreme s-au plasat celelalte acțiuni diplomatice ale guvernului român, printre care se numărau și consultările cu guvernele din Petersburg și Roma în vederea unui demers în capitala Dublei Monarhii în scopul evitării izbucnirii ostilităților⁴.

Raporturile României cu Puterile Centrale până la izbucnirea războiului au fost complexe. În prima parte a crizei din iulie 1914, Austro-Ungaria și Germania,

---

¹ A. Iordache, *Reorientarea politică a României și neutralitatea armată, 1914-1916*, București, Editura Paideia, 1998, p. 75.

² *Documents allemands relatifs à l'origine de la guerre*, Collection complet des documents officiels rassemblés avec quelques compléments par Karl Kautsky, Paris, 1922, tome I, p. 44-45 (se va cita *Documents allemands*).

³ *Ibidem*, p. 78-83.

⁴ Gh.N. Căzan, Șerban Rădulescu-Zoner, *România și Tripla Alianță (1878-1914)*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1979, p. 406-407.

care deocamdată nu aveau motive de a promova o politică de forță față de România, interveneau pe căi diplomatice, îndeosebi pe lângă regele Carol I, spre a determina guvernul român să rămână în alianță și să păstreze, în situația în care nu este posibilă o alăturare în caz de război, o strictă neutralitate.

În instrucțiunile sale către O. Czernin, din 13/26 iulie 1914, Berchtold menționa, pentru a fi adus la cunoștința regelui Carol, faptul că „*în ceea ce ne privește, pătrunși de datoriile pe care ni le impune alianța, noi nu vom lua bineînțeles, în cursul ulterior al evenimentelor, decizii care ar putea atinge interesele României, fără a ne fi pus în prealabil de acord cu aliații noștri*”¹. În cadrul audienței pe care i-a acordat-o ambasadorului austriac, suveranul român a dat garanții pentru păstrarea strictei neutralități a României într-un război austro-sârb și a luat act cu satisfacție de declarațiile făcute de Berchtold în legătură cu poziția Austro-Ungariei față de România. Regele Carol I a afirmat însă că România nu va putea intra în acțiune alături de Puterile Centrale, dacă Rusia va fi în război cu acestea².

Pe măsura agravării crizei internaționale din iulie 1914, chestiunea atitudinii României față de conflictul austro-sârb a fost subordonată problemei principale referitoare la poziția acesteia în viitorul război mondial. Deoarece atitudinea pe care urma să o adopte România era de o importanță capitală în viitoarea strategie a Puterilor Centrale, cercurile guvernante de la Viena și Berlin au exercitat presiuni crescânde asupra guvernului român și în special asupra regelui Carol I pentru ca România să pună în aplicare tratatul secret de alianță.

Așa cum se știe, Austro-Ungaria a declarat război Serbiei pe data de 15/28 iulie 1914, fără consultarea prealabilă și a României, așa cum fusese asigurat regele Carol I de către Czernin. Cu toate acestea, diplomația austro-ungară a intervenit din nou la București, pentru a obține asigurări de menținere a României în alianță și chiar de a acționa de partea sa. Aceste eforturi nu au avut niciun rezultat însă. Czernin a putut să obțină din partea regelui Carol I doar promisiunea unei declarații de neutralitate a României³. Poziția regelui Carol I s-a modificat însă imediat după o intervenție similară a Germaniei. Până la 29 iulie, când a avut loc demersul guvernului german, prin intermediul însărcinatului cu afaceri Waldburg, regele se plasase pe poziția neutralității. La o oră și jumătate după convorbirea avută cu diplomatul german, suveranul a cerut prim-ministrului I.I.C. Brătianu pregătirea opiniei publice în vederea îndeplinirii tratatului de alianță. Totuși, chiar și în convorbirea cu ministrul Germaniei, regele Carol I s-a referit la dificultățile pe care le avea în îndeplinirea obligațiilor sale de aliat, determinate atât de opoziția din țară, cât și de pericolul unui potențial atac bulgar împotriva României⁴. Unei intrări a României în război de partea Puterilor Centrale i s-a opus însă, procedând cu mult tact, prim-ministrul I.I.C. Brătianu care, așa cum vom arăta pe larg, ducea tratative cu Antanta.

---

¹ *Documents diplomatiques concernant les rapports entre l'Autriche-Hongrie et la Roumanie, 22 juillet 1914 – 27 août 1916*, Vienne, 1916, doc. nr. 2, p. 2. Telegrama contelui Berchtold către contele Ottokar Czernin din 13/26 iulie 1914.

² *Ibidem*, p. 3.

³ N. Iorga, *Comment la Roumanie s'est détachée de la Triplice*, Bucharest, 1933, p. 78.

⁴ Gh.N. Căzan, Șerban Rădulescu-Zoner, *op. cit.*, p. 412.

Puterile Centrale continuau ofensiva diplomatică pentru a atrage România în război de partea lor. Al. Beldiman, ministrul României la Berlin, filogerman convins, căuta să influențeze adoptarea unei decizii în acest sens. Pe data de 18/31 iulie 1914, acesta trimitea o scrisoare regelui Carol în care arăta că România se află în calea unei mari opțiuni, iar calea de urmat era, după părerea sa, numai alături de Germania¹.

Pentru a se obține o intrare în război de partea Puterilor Centrale, diplomații germani făceau promisiuni privind garantarea unirii Basarabiei cu România și dădeau asigurări în privința Bulgariei. Astfel, într-o telegramă din 18/31 iulie 1914 a secretarului de stat al Ministerului de Externe german către însărcinatul cu afaceri la București, Waldburg, se dădeau instrucțiuni de a se declara regelui Carol I că Germania va garanta unirea Basarabiei cu România, „dacă își va îndeplini obligațiile de aliat și va participa activ la război alături de noi”². Tot Waldburg dădea asigurări guvernului român la 19 iulie/1 august 1914 că, în cazul unei cooperări militare a României cu Puterile Centrale, Bulgaria nu va întreprinde nicio acțiune ostilă împotriva sa: „După o declarație solemnă a guvernului bulgar, atitudinea amicală a Bulgariei, față de România, pare asigurată”³. Într-o telegramă de răspuns din aceeași zi, Waldburg informa Berlinul că regele Carol a declarat că va convoca Consiliul de Coroană spre a decide asupra măsurilor ce vor trebui luate. Se menționa că prim-ministrul l-a asigurat pe rege că are intenția de a mobiliza, dar a semnalat dificultățile pe care le va întâmpina, deoarece opinia publică este ostilă Austro-Ungariei. Carol I afirma că va face tot ce este posibil pentru îndeplinirea obligațiilor ce decurg din tratat și își exprima dorința ca Ungaria să dea asigurări că va fi dispusă să acorde drepturi românilor din Transilvania după război⁴.

Ministrul german la București, intuind bine intențiile prim-ministrului român, transmitea la 20 iulie/2 august 1914 la Berlin că, după părerea sa, I.I.C. Brătianu vrea să câștige timp, deoarece, în acel moment opinia publică era nefavorabilă Austro-Ungariei. El credea, de asemenea, că România n-ar ataca Bulgaria, dacă aceasta ar deschide ostilitățile împotriva Serbiei⁵.

Politica guvernului italian diferea mult de cea a Austro-Ungariei și Germaniei. Așa cum s-a remarcat, odată cu izbucnirea conflictului diplomatic sârbo-austriac, guvernul italian și-a manifestat îngrijorarea față de intențiile agresive ale Austro-Ungariei. Modificarea *statu-quo*-ului din Balcani în favoarea monarhiei habsburgice nu putea fi tolerată de guvernul din Roma, cu atât mai mult cu cât era contrară și prevederilor tratatului Triplei Alianțe⁶. Ministrul de Externe San Giuliano a stabilit o legătură permanentă cu diplomații români, încă de la începutul lunii iulie. El a cerut României o intervenție ponderatoare, atât în capitalele Puterilor Centrale, cât și la Belgrad⁷. Contactele diplomatice

---

¹ A.N.I.C., Fond Casa Regală, dos. 40/1914, f. 2.

² *Documents allemands*, t. III, p. 23.

³ *Ibidem*, p. 75.

⁴ *Ibidem*, p. 91.

⁵ *Ibidem*, p. 186-187.

⁶ Gh.N. Căzan, Șerban Rădulescu-Zoner, *op. cit.*, p. 408.

⁷ *Ibidem*, p. 408-409.

româno-italiene s-au intensificat pe măsura precipitării evenimentelor, tinzând spre o înțelegere bilaterală în afara Triplei Alianțe. Pornind de la premise și interese cu totul diferite, poziția Italiei și a României față de evoluția evenimentelor spre un război mondial era convergentă: evitarea izbucnirii războiului, iar atunci când acest lucru devenise imposibil, nealăturarea celor două state Puterilor Centrale¹. Atitudinea Italiei a influențat în mare măsură și poziția guvernului de la București. I.I.C. Brătianu, având în vedere asigurările ministrului italian din capitala României, Fasciotti, avea certitudinea proclamării în viitor a neutralității Italiei. Semnificativ este faptul că telegrama care anunța proclamarea neutralității Italiei a sosit tocmai în timpul desfășurării ședinței Consiliului de Coroană care decidea, la 3 august 1914, poziția României față de război. Simplă coincidență sau poate rezultatul unui aranjament, declarația guvernului italian a influențat mult și decizia guvernului român. Odată cu proclamarea neutralității Italiei, Tripla Alianță își înceta practic existența².

Așadar, eforturile diplomației Puterilor Centrale de a impune României o linie politică conformă cu prevederile tratatului de alianță aveau slabe șanse de reușită. Contribuia la aceasta, în mod esențial, ostilitatea opiniei publice din România față de Austro-Ungaria, fapt de care factorii de decizie de la București nu puteau să facă abstracție. Însuși regele Carol I, influențat în cele din urmă de insistențele germane pentru menținerea vechii orientări politice, își dădea seama de dificultatea aplicării prevederilor tratatului cu Austro-Ungaria. În adoptarea unei decizii de maximă importanță, cerută de împrejurările izbucnirii războiului, alături de „*factorul național*”, un rol semnificativ l-a avut, totodată, și puternica ofensivă diplomatică a Antantei. România se găsea deopotrivă între puternicele presiuni care se exercitau atât din partea Puterilor Centrale, cât și din partea Antantei. Pe căi și cu mijloace pe care le avea la îndemână, fiecare grupare a Marilor Puteri încerca să atragă România de partea ei. În cele din urmă aveau să prevaleze marile interese naționale.

Este evident că după vizita țarului Rusiei la Constanța relațiile României cu Antanta, în împrejurările declanșării crizei internaționale determinate de asasinarea la scurt timp a arhiducelui Franz Ferdinand, aveau să înregistreze mutații semnificative. Însuși ministrul Austro-Ungariei la București, contele Czernin, considera că „*ziua de la Constanța reprezintă o piatră miliară în cursul vieții Statului român și poate și în aceea a Monarhiei (austro-ungare – n.n.)*”³.

Pe data de 29 iunie 1914, a doua zi după atentatul de la Sarajevo, Blondel transmitea de la București că acesta a cauzat „*o profundă impresie. Regele a fost în mod deosebit afectat. [...] Presa este unanimă în a deplora atentatul. [...] Astăzi, Senatul și Camera Deputaților, după ce prim-ministrul și ministrul afacerilor externe au exprimat în numele guvernului profunda emoție cauzată de atentat și foarte sincerele regrete [...], au suspendat ședința în semn de doliu, după ce președinții acestora s-au asociat sentimentelor guvernului*”. Blondel își exprima speranța că, „*pe de o parte, Austria va manifesta moderație și, pe de*

---

¹ *Ibidem*, p. 416.

² *Ibidem*, p. 417-419.

³ N. Iorga, *Supt trei regi. Istorie a unei lupte pentru un ideal moral și național*, București, Editura Pro, 1999, p. 154.

*alta, că Serbia va evita cu grijă orice ar putea furniza adversarilor săi pretextul unei atitudini belicoase*¹. Aceleași informații erau transmise retrospectiv, pe data de 6 iulie 1914, și la Foreign Office de la Legația Marii Britanii. Se adăuga, în plus, printre altele: „*Curtea română va intra în patru săptămâni de doliu și a anunțat că prințul moștenitor al Coroanei va asista la înmormântarea din Viena. Presa, manifestând sincera compasiune din partea României, a remarcat că arhiducele ar fi fost un mare «protector al minorităților și un suporter al scopurilor naționale»*”².

O mare îngrijorare a produs știrea despre atentatul de la Sarajevo în Rusia, deoarece acesta putea furniza Austro-Ungariei pretextul unei acțiuni militare împotriva Serbiei, situație de care guvernul de la Petersburg nu putea rămâne indiferent³.

Semnificativ ni se pare faptul că în momentul declanșării crizei din iulie 1914, relațiile României cu Antanta evoluaseră destul de mult în sensul manifestării unor disponibilități reciproce pentru consultări politice. Fără îndoială că deschiderea înregistrată în relațiile româno-ruse după vizita țarului Rusiei la Constanța a avut un rol important. Ea a continuat să se manifeste și în perioada următoare, fapt pus în evidență, printre altele, de prezența atașatului militar român de la Petersburg, maiorul Prodan, la manevrele ce aveau loc în regiunea Odesei la începutul lunii iulie și de vizita în Rusia a unei delegații de ofițeri ai regimentului 6 roșiori, a cărei comandă onorifică o primise țarul cu ocazia întâlnirii sale cu regele României. Constantin Diamandy, ministrul României la Petersburg, informa în rapoartele sale din 8 și 9 iulie 1914 pe Em. Porumbaru că șeful misiunii, colonelul Herescu, a fost primit de către țarul Rusiei într-o audiență la Peterhof, prilej cu care i-a oferit șefului statului rus uniforma regimentului 6 roșiori și i-a înmănat o scrisoare din partea regelui Carol I. Interesant este să semnalăm că în textul respectivei scrisori, pe lângă „*omagiile noastre cele mai profunde*”, exprimate din considerente protocolare, suveranul român specifica faptul că respectivul regiment „*a fost creat în 1877 pe câmpul de bătălie*”, fiind „*demn de această înaltă favoare*”. La fel de interesant ni se pare să arătăm că vizita delegației militare române a avut loc în momentul în care președintele Franței, Raymond Poincaré, se mai afla încă în Rusia. În onoarea înaltului oaspete francez s-au organizat ample festivități la Crasnoe-Selo, țarul însuși invitând pe membrii misiunii militare române să participe, împreună cu personalul legației de la Petersburg, la dejunul de gală și la festivitățile militare⁴. În raportul său din 12 iulie 1914, ministrul României la Petersburg, C. Diamandy, informa că la dejunul de gală „*Majestatea Sa a ridicat paharul pe rând către domnii Poincaré, Viviani, Paléologue și către mine și mi-a exprimat satisfacțiunea Sa de a vedea pe ministrul României în uniforma regimentului 5*

---

¹ *Documents diplomatiques français (1871-1914)*, 3e série, tome X, doc. nr. 457, p. 656-658. Blondel către Viviani, 29 iunie 1914 (se va cita *D.D.F.*).

² *British Documents on the Origins of the War (1898-1914)*, tome XI, doc. nr. 43, p. 35. Akers Douglas către Sir Edward Grey, 6 iulie 1914 (se va cita *B.D.O.W.*).

³ Vezi amplele extrase din presa rusă în *Arhiva Ministerului Afacerilor Externe*, Fond 71-1914, E2, Partea a II-a, Petrograd, 1914-1924, vol. 13, Rapoarte politice de la Petersburg. 1914, f. 123-132 (se va cita *A.M.A.E.*).

⁴ *Ibidem*, f. 135-136.

roșiori, ceea ce considera a fi o delicată atențiune a Majestății Sale Regelui”. La festivitățile militare de la Crasnoe-Selo, misiunea militară română și membrii legației de la Petersburg au asistat „în suita Împăratului”, împreună cu înalții oaspeți francezi și cu cele mai marcante personalități politice și militare ale Rusiei¹. Toate acestea nu au scăpat atenției presei ruse, care le dădea, potrivit aprecierii lui C. Diamandy, „o interpretare politică”².

Cu o zi înainte ca C. Diamandy să trimită acest ultim raport către Em. Porumbaru, Sazonov cerea ministrului rus la București, Poklewski-Koziell, să atragă atenția guvernului român că, dacă Austria asaltează astăzi Serbia acuzând-o de iredentism, mâine aceeași soartă o va aștepta pe România sau va fi forțată să renunțe ea însăși la „realizarea idealului său național”³.

Agravarea tensiunii în relațiile dintre Austro-Ungaria și Serbia, fapt care făcea iminent un război, a determinat o reacție foarte promptă din partea Rusiei. Pe data de 18 iulie 1914, maiorul Prodan, atașatul militar al României la Petersburg, informa Bucureștiul, cu titlu „confidențial urgent”, că în ședința guvernului rus s-a decis mobilizarea generală. Ea a fost comunicată deocamdată doar pentru unele circumscripții, fiind în fapt o mobilizare parțială. Se mai specifica că „Bulgaria mobilizează de două zile, fiind în înțelegere perfectă cu Germania, Austria și Turcia”. Referitor la România, maiorul Prodan preciza: „România va lucra direct contra Bulgariei și Turciei. **Niciun soldat rus pentru cooperarea cu România** (s.n.)”⁴.

A doua zi, consulul general al României la Ismail relatează că s-au desfășurat în zilele de 17 și 18 iulie mari manifestații în sprijinul Serbiei, unele chiar în fața consulatului român. Fiind surprins de către demonstranții care strigau „Trăiască Serbia”, „Jos Austria”, consulul român arăta că aceștia i-au oprit trăsura și au scandat îndelung: „Trăiască România”, „Trăiască regele Carol”. Manifestația s-a prelungit în fața consulatului unde s-au ținut discursuri și s-a cântat imnul rusesc. Deoarece lozincile menționate la adresa României continuau să fie strigate îndelung, consulul român a ieșit la balcon, le-a mulțumit demonstranților pentru omagiul adus țării și suveranului său și a strigat la rându-i: „Trăiască M.S. Țarul”, „Trăiască Rusia”⁵.

Pe data de 21 iulie 1914, Blondel îl informa pe Bienvenu-Martin, ministrul interimar de Externe al Franței, că „guvernul român se preocupă de concentrarea de trupe care are loc în Bulgaria de-a lungul frontierei României”. Ca atare, diplomatul francez arăta că ministrul român de Externe, „făcând cunoscută situația la Belgrad și la Atena, a lăsat să se înțeleagă că este gata să facă față oricăror evenimente, dar ar fi bucuros să știe că, în caz de conflict româno-bulgar, Serbia și Grecia nu vor rămâne indiferente și vor acționa de acord cu guvernul român pentru a veghea la menținerea stării de lucruri

¹ *Ibidem*, f. 137-138.

² *Ibidem*, f. 139-141. C. Diamandy către Em. Porumbaru, 14 iulie 1914.

³ *Documents diplomatique secrets russes. 1914-1917*, Paris, Payot, 1928, p. 20. Sazonov către Poklewski, 13 iulie 1914.

⁴ *A.M.A.E.*, Fond 71-1914, E2, Partea a II-a, Petrograd, 1914-1924, vol. 13. Rapoarte politice de la Petersburg, 1914, f. 142-143.

⁵ *Ibidem*, Fond 71-1914, E2, Partea a II-a, Petrograd-Ismaile, 1914-1924, vol. 14. Rapoarte politice de la consulatul român din Ismail, f. 280-281.

înstituită prin tratatul de la București”¹. A doua zi, Blondel, într-un nou raport, arăta că ministrul român la Sofia a primit instrucțiuni pentru a trata cu partea bulgară în vederea încetării incidentelor de frontieră și pentru a primi „lămuriri asupra mișcărilor de trupe care au loc în ultimele zile de-a lungul frontierei românești”². Știrile furnizate de Blondel au fost considerate foarte importante la Paris, drept dovadă că au fost transmise printr-o circulară tuturor ambasadelor franceze din capitalele Marilor Puteri și ale țărilor balcanice³. Într-un nou raport, din aceeași zi, Blondel preciza că între timp a aflat că „guvernele sârb și grec, conform dorinței exprimate de către guvernul român, au făcut să se înțeleagă la Sofia că un conflict cu România nu le va lăsa indiferente”⁴.

În timp ce România era confruntată cu pericolul unui atac din partea Bulgariei, relațiile sale cu Marile Puteri ale Antantei au fost amplificate de trimiterea notei ultimative a Dublei Monarhii către Serbia, pe data de 24 iulie 1914.

La Petersburg, chiar în după amiaza zilei în care se aflase de ultimatumul austro-ungar, C. Diamandy a avut consultări cu Sazonov și cu ambasadorii Franței și Angliei⁵. Cum pregătirile de război ale Rusiei nu erau încheiate, Sazonov, cu ocazia consfătuirii amintite, a cerut ambasadorilor Franței și Angliei, cât și ministrului plenipotențiar român, să transmită guvernelor lor dorința Petersburgului de a elabora **în comun un plan de acțiune** în vederea evitării unui război între Serbia și Austro-Ungaria. Se cerea României „să facă o intervenție amicală nu numai la Belgrad, dar și la Viena pentru atenuarea unor exigențe excesive ale ultimatumului”⁶, în același timp, guvernul român fiind solicitat să se alăture demersului diplomatic al Rusiei, făcut în capitalele Marilor Puteri, în vederea obținerii din partea Austro-Ungariei a unei prelungiri a termenului de expirare a ultimatumului amintit⁷.

Fiind solicitat și de guvernul italian pentru o intervenție ponderatoare a României atât la Belgrad, cât și în capitalele Puterilor Centrale⁸, prim-ministrul I.I.C. Bratianu a acționat în consecință. La Belgrad a fost trimis cu misiune specială Nicolae Cantacuzino, fost consilier de legăție la Viena. El trebuia să convingă guvernul sârb să accepte condițiile formulate de Austro-Ungaria. Prim-ministrul sârb Pasici a refuzat însă să accepte soluția propusă de guvernul român, *in extremis*, pentru menținerea păcii, și, în condițiile în care termenul notei ultimative austriece a expirat, Austro-Ungaria a atacat imediat Serbia. Războiul începea și devenea în scurt timp unul mondial.

Prim-ministrul român se arătase dispus să intervină și la Viena pentru a se evita un război. El o făcuse și înainte ca Rusia să formuleze o cerere în acest sens la București. Încă de pe data de 3 iulie el a destăinuit lui Czernin unul din punctele

¹ D.D.F., 3e série, tome X, doc. nr. 545, p. 773-774. Blondel către Bienvenue-Martin, 21 iulie 1914.

² *Ibidem*, doc. nr. 552, p. 783-784. Blondel către Bienvenue-Martin, 22 iulie 1914.

³ *Ibidem*, doc. nr. 556, p. 786, 22 iulie 1914.

⁴ *Ibidem*, doc. nr. 560, p. 793-795. Blondel către Bienvenue-Martin, 22 iulie 1914.

⁵ *Documents diplomatique secrets russes*, p. 12-13; C. Diamandy, *Ma mission en Russie. 1914-1918*, “Revue des deux mondes”, 15 februarie 1929, p. 798-800.

⁶ C. Diamandy, *op. cit.*, p. 799.

⁷ *Mejdunarodnaia Otnošenija v epohu Imperializma* (se va cita M.O.E.I.), seria III, t. V, nr. 72. Poklewski către Sazonov, 12/25 iulie 1914.

⁸ Gh.N. Căzan, Șerban Rădulescu-Zoner, *op. cit.*, p. 408.

secrete ale conversației pe care o avusese cu Sazonov, cu prilejul vizitei țarului la Constanța, și anume că, în cazul unui atac al Austro-Ungariei împotriva Serbiei, Rusia va oferi acesteia din urmă ajutorul său militar¹. Inițiativa sa de a intimida astfel Viena nu a fost încununată de succes. După cererea formulată în acest sens de către Rusia guvernului român, I.I.C. Brătianu a reluat un astfel de demers. Era însă prea târziu, deoarece ultimatumul a expirat și, în această situație, nu a putut cere diplomatului austriac Czernin decât o oprire a ostilităților și o reîncepere a tratativelor, pentru a se da posibilitatea Serbiei să acorde reparațiile reclamate de Austria².

Diplomația engleză, care altădată salvase pacea printr-o intervenție eficace la Berlin, s-a pus prea târziu în mișcare. La 25 iulie 1914 Grey a propus Germaniei, prin intermediul ambasadorului ei la Londra, Lichowsky, să sugereze Vienei o prelungire a termenului acordat pentru răspunsul Serbiei și, în cazul unei tensiuni între Austria și Rusia, o mediere din partea Angliei, Germaniei, Franței și Italiei. Jagow nu a comunicat însă propunerea la Viena decât după expirarea termenului³.

În timpul în care Marile Puteri ale Antantei făceau aceste eforturi pentru evitarea războiului, colaborând în acest sens cu diplomația română, guvernele de la Paris, Petersburg și Londra erau preocupate să afle care ar fi atitudinea României în cazul în care totuși acesta ar izbucni. Se căuta totodată să se influențeze poziția guvernului de la București, într-un sens favorabil Antantei, în situația în care, odată declanșat, războiul avea să se extindă prin punerea în aplicare a sistemelor de alianțe existente.

Blondel relatează pe 27 iulie 1914, într-un raport către Bienvenue-Martin, că ministrul de Externe al României i-a declarat că statul român „*se consideră solidar cu Grecia și Serbia pentru a face să fie respectate clauzele tratatului de la București și deci, dacă Bulgaria ar vrea să profite de evenimentele actuale [...], România și Grecia se vor pune de acord pentru a lua măsurile cele mai potrivite, cu scopul de a se opune unei acțiuni armate bulgare*”. În același timp, ministrul de Externe român preciza că, „*dacă Austria ar dori să modifice prin acțiunea sa statu-quo-ul stabilit prin amintitul tratat, solidaritatea României și Serbiei va trebui să se manifeste numaidecât*”⁴.

În aceeași zi, Blondel, într-un alt raport, preciza că punctul de vedere expus de către ministrul de Externe român a fost discutat într-o ședință a guvernului, care și l-a însușit, „*angajând deja responsabilitatea României*”. Se estima însă că „*regele se va resemna cu greu să intre în luptă contra Austriei*”. Diplomatul francez arăta că „*opinia publică din România se manifestă din ce în ce mai categoric împotriva Austriei*”, desfășurându-se, în acest sens, noi demonstrații, în cadrul cărora se scandează: „*Trăiască Serbia*” și „*Jos Austria*”⁵.

---

¹ *Ibidem*, p. 407.

² *Ibidem*, p. 410.

³ Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, *De la statul geto-dac la statul român unitar*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1983, p. 436.

⁴ *D.D.F.*, 3e série, tome XI, doc. nr. 154, p. 127-128. Blondel către Bienvenue-Martin, 27 iulie 1914.

⁵ *Ibidem*, doc. nr. 172, p. 143.

A doua zi, pe data de 28 iulie 1914, Blondel a avut o nouă întrevedere cu Em. Porumbaru, care i-a adus o serie de precizări importante privitoare la poziția guvernului. Astfel, ministrul de Externe român i-a declarat că „*ar fi dificil pentru România să declare Serbiei că ea este gata să meargă împotriva Austriei, atâta timp cât această din urmă putere nu va aduce o atingere tratatului de la București*”. Diplomatul francez sugera ministrului de Externe român „*să caute o formulă care ar marca categoric în ochii tuturor că România ar fi formal decisă să facă să fie respectate stipulațiile tratatului (de la București – n.n.) și să se declare adversarul **oricăruia** care ar aduce, într-o manieră directă sau indirectă, o modificare contrară voinței semnatarilor*”. Blondel preciza că „*problema a făcut obiectul discuțiilor Consiliului de Miniștri care s-a oprit definitiv la formula pe care domnul Porumbaru mi-a comunicat-o*”. Diplomatul francez comenta: „*Bănuiesc că regele a ezitat înainte de a subscrie punctului de vedere expus de primul ministru; [...] suveranul nu dorește să ia o atitudine ostilă Austriei și să pară încă că nimic nu-l va obliga să pună în executare deciziile pe care circumstanțele i le impun*”¹.

---

¹ *Ibidem*, doc. nr. 232, p. 194-196. Blondel către Viviani, 28 iulie 1914.